

Tge schess Cla Biert?

«La müdada» al start en la nova stagiun dal Teater Cuira

DA DAVID TRUTTMANN/FMR

■ **Il Teater Cuira ha avert questa fin d'emna sia stagiun cun in festival d'istorgias, tuttas sut l'ensaina da «midadas». Punct da partenza è stà il roman «La müdada» da Cla Biert. L'autur barmier avess gi gievgia passada in milli gust da seser en sala. El avess – tenor in da ses bonmots – stuì «rir e cridar» enina. Il titel da la primera n'avess gievgia saira betg pudì esser tschernì meglier: «La müdada». Natiralmain pervi da la midada da direcziun dad Ute Haferburg tar Roman Weishaupt. Natiralmain er pervi da la tscherna da l'emprim toc, in'adaptaziun dal roman «La müdada» da l'autur vallader Cla Biert, naschi avant exact 100 onns.**

Nomen est omen

Però ch'il num era bain tschernì a la primera aveva era da far cun il public. Tuttas e tuts han marcà la midada la pli radicala actuala cun purtar mascrinas. Mascrinas da tuttas colurs: quellas blau-cletras da standard, quellas cun si mustazs da giat u perfin quellas decoradas cun perlas. La midada radicala damai gia a l'entrada.

E davant quell'entrada ha il nov directur fatg ses emprim bainvegni, in'entrada che porta uss er il nov logo dal Teater Cuira sur la porta. Damai era qua: midadas visiblas. Suentar il bainvegni ha il directur ditg cun surlevgiament envers la FMR: «Ussa sun jau cuntent ch'i va liber!»

En sazez fiss il roman «La müdada» – schegea ch'el n'è pelvair betg la capodovra da Cla Biert (1920–1981) – in ideal raquint per in film. Da metter quel sin ina tribuna fixa è difficil, cunquai ch'il protagonist Tumasch Tach, in giuven pur, litterat e cosmopolit, siglia da lieu a lieu e brancla cun sias istorgias bunamain in mez tschientaner. Damai, tge far cun quest schani? Tge far cun in'istorgia dad in pur che na sa betg decider, sch'el less

In defilé d'istorgias da midadas – la primera en il Teater Cuira.

FOTO YANIK BÜRKL

partir u restar? Tge far cun in roman situà en il «stretg» conturn engiadinais dals onns suenterguerra, cun sias midadas radicalas per la cuminanza tradiziunala?

In defilé da midadas

La reschissura Uta Plate e sia squadra han chattà sin quellas dumondas atgnamain la risposta la pli simpla ed evidentia, ma a medem mument er ina risposta adequata, actuala ed ordvart commoventia. Els han bain prendì il roman da Biert sco punct da partenza, han er laschà recitar intginas passaschas-clav or da quel. Ma alura han els laschà raquintar acturas ed acturs laics lur atgnas istorgias da midadas, lur vieutas en la vita, lur ruttadiras, lur muments da ventira.

Dals Talibans enfin Woodstock

Il resultat è in defilé impressiunant da midadas. Aryan raquinta da sia odissea da l'Afganistan enfin en Svizra, da la fugia dals Talibans enfin tar sia lavur en ina ustaria a Cuira. U Maryòn da la Columbia raquinta co ella è vegnida en Svizra

grazia a ses partenari Gian-Carlo da Cuira. Reinhard na banduna mai la Svizra, schegea ch'el siemia da Woodstock e da l'America. Walat da la Siria decida, suenter avair senti sin ses pèz la chalur dad ina pistola da la polizia dad Assad, da bandunar quest pajais che croda en il caos. U alura vegnan sin il palc las trais dunnas giuvnas che pretendan finalmain midadas radicalas en politica e societad, p.ex. cun dapli dunnas en la politica.

Interrut vegnan tut quellas istorgias cun ina projecziun da video da la famiglia Polin da Samedan, bunamain in pau in pendant a la famiglia Tach da Biert. Tar ils Polins sco tar ils Tachs sa tschenta la dumonda co ch'i duess ir vinavant cun il bain puril. L'enconuschent actur engiadinais Lorenzo Polin sa dumonda – vi da la maisa da cuschina ed ensemen cun ses geniturs – sche e co ch'el duess surpigliar il manaschi.

Istorgias per rir e cridar

Tut questas istorgias enorm diversas vegnan entretschadas en «La müdada» dad

Uta Plate. Las istorgias sa cumpletteschan u divergeschan. Ma surtut: ellas commovan. Gist perquai ch'ellas èn istorgias realas, da midadas vividas, van ellas a cor. Sche Walat raquinta da la savur e da la chalur dad ina pistola chauda sin il pèz, alura stat quiet il cor. Sche Reinhard raquinta en moda divertenta da ses siemis mai ademplids da Woodstock, alura èsi da rir e cridar enina.

Las istorgias èn ritgas, ma en sazez raquints factics, en lur inscenaziun perfin in pau enumerativs. La cumbinella vegn surlaschada ad aspecturas ed aspectaturs. Mo a la fin dal toc emprovan ils acturs e las acturas da dar ina reposta en globo, da rimnar tut las istorgias sut in tetg. Ed els fan quai deplorablmain cun in messadi plitost clischà, en il stil: «Nus essan tuts en la medema bartga.»

In splatsch sin la spatla

Las aspecturas ed ils aspectaturs ston e pon atgnamain dar sezs las respostas. Tge ha quest defilé d'istorgias da far cun mai? Tge ha quai da far cun Tumasch Tach, cun Cla Biert e cun las midadas en la cuminanza engiadinaisa d'avant var 70 onns? La risposta è evidentia: fitg bler. Ils desideris, ils squitschs, ils siemis, la tschertga da l'atgna via a la fortuna – quai èn tematicas universalas e tuttina individualas. L'istorgia da Tumasch Tach n'è betg quella da Lorenzo Polin u da Aryan Shafi. È tuttina han ellas bler cuminaivel.

U schia ch'i resta la dumonda: Tge avess Cla Biert ditg suenter questa primera? El avess segir gi in milli gust. Sco bun pedagog e filantrop avess el fatg en emprima lingua ina laudatio sin la grondiusa prestaziun da la squadra d'acturs laics – surtut dals pli giuven, ma era da la squadra da reschia. Ed al nov directur avess el probabel dà in detg splatsch sin la spatla e giavischà vinavant bler curaschi.

Ulteriuras preschentaziuns: 9 e 10 d'october 2020, 8 e 9 da schaner 2021. Detagls sin www.theaterchur.ch.